

250 éve született Friedrich Hölderlin

Harmadfél évszázada, 1770. március 20-án született Johann Christian Friedrich Hölderlin. Főművének, *Hyperion* című lírai regényének egy részletével indul a minden idők egyik legnagyobb költőjére emlékező sorozatunk.

Hudy Árpád fordításai

1. Hüperión Bellarminhez

Nincs semmi, amiről azt mondhatnám, sajátom.

Távol és holtan szerettem, és semmi hang nem hoz nékem többé hírt felőlük.

Semmi dolgom immár a földön. Csupa akarással láttam munkához, véremet adtam hozzá, s árva garassal sem gazdagítottam a világot.

Dicstelenül és magányosan térek vissza, és járom be hazámat, mely, mint halottas kert, hatalmasan vesz körül, s talán vár rám kése a vadásznak, ki bennünket, görögöket, mint a vadon vadját, multságára tart.

De fénylesz még, égbolt napja! Zöldelsz még, szent föld! Ömlenek még zúgva a folyók a tengerbe, és árnyas fák susognak déltájt. A tavasz örömeke álomba dalolja halandó gondolataim. Az eleven világ bősége táplál, és itatja mámorral romlandó lényem.

Ó, üdvös természet! Nem tudom, mi lel, midőn szépségedre vetem tekintetem, de a mennyek minden öröme benne van ama könnyekben, melyeket előtted hullatok, szerelmes a szerelme előtt.

Hyperion an Bellarmin

Ich habe nichts, wovon ich sagen möchte, es sey mein eigen.

Fern und tod sind meine Geliebten, und ich vernehme durch keine Stimme von ihnen nichts mehr.

Mein Geschäft auf Erden ist aus. Ich bin voll Willens an die Arbeit gegangen, habe geblutet darüber, und die Welt um keinen Pfening reicher gemacht.

Ruhmlos und einsam kehr' ich zurück und wandre durch mein Vaterland, das, wie ein Todtengarten, weit umher liegt, und mich erwartet vielleicht das Messer des Jägers, der uns Griechen, wie das Wild des Waldes, sich zur Lust hält.

Aber du scheinst noch, Sonne des Himmels! Du grünst noch, heilige Erde! Noch rauschen die Ströme in's Meer, und schattige Bäume säuseln im Mittag. Der Wonnegesang des Frühlings singt meine sterblichen Gedanken in Schlaf. Die Fülle der allelebendigen Welt ernährt und sättiget mit Trunkenheit mein darabend Wesen.

O seelige Natur! Ich weiss nicht, wie mir geschiehet, wenn ich mein Auge erhebe vor deiner Schöne, aber alle Lust des Himmels ist in den Thränen, die ich weine vor dir, der Geliebte vor der Geliebten.

(Friedrich Hölderlin: *Hyperion*. Erster Band. Tübingen, 1797. p. 9–10.)

2. Az ismeretlen klasszikus

Ötvenhat esztendő volt Hölderlin, és már húsz éve elborult elmével tengette életét a később róla elnevezett középkori lakótoronyban, amikor 1826-ban megjelent első verseskötete, amely lírai életművének felét sem tartalmazta.

Költeményeinek nagyobb – és jelentősebb – része több mint száz évig, vagyis a huszadik század elejéig irodalmi almanachokban és újságokban lapult, vagy nehezen kibetűzhető kézírataiban.

A tizenkilencedik század csupán a *Hyperion* írójaként ismerte őt, e különleges, lírai regényt már a kortársak nagyra becsülték. Nem úgy verseit, noha azok szoros rokonságban állnak elégikus és himnikus prózaművével. Goethe, Heine és Nietzsche költői nemzedékének és olvasóközönségének még olyan, a német – és nyilván a világ- – irodalom gyöngyszemei közt számon tartott költeményeire sem volt szeme és füle, mint a *Hälfte des Lebens* (*Az élet fele*).

Az 1826-os válogatás neves irodalmár szerkesztői kihagyták az 1804-ben írt és nyomtatásban megjelent verset, mert az elmebaj termékének ítélték. Még a költő verseinek 1906-os összkiadása is ebbe a kategóriába utalta. Jó száz évvel később viszont a német költészet legtöbbet elemzett tizennégy verssoraként tartja számon az irodalomtörténet. Többször megzenésítették, számtalan nyelvre lefordították. Nyilván magyarra is – a Magyar Elektronikus Könyvtár oldalain tíz költői tolmácsolása is olvasható nyelvünkön. Az alábbi nem – mivel eddig még sehol sem jelent meg.

Életút felén

*Sárguló körtékkal bókol
És vadrózsával telten
A tóba a part,
Szépséges hattyúk,
Csókoktól bódultan
Meríttek főt
Szentséges józan vizekbe.*

*Jaj, ha a tél jó, hol
Veszem majd a virágot, és hol
Napsugarat
És árnyát a földnek?
Némán falak
Állnak, hidegen, szélben
Csapdos a zászló.*

Hälfte des Lebens

*Mit gelben Birnen hänget
Und voll mit wilden Rosen
Das Land in den See,
Ihr holden Schwäne,
Und trunken von Küssen
Tunkt ihr das Haupt
Ins heilignüchterne Wasser.*

*Weh mir, wo nehm' ich, wenn
Es Winter ist, die Blumen, und wo
Den Sonnenschein,
Und Schatten der Erde?
Die Mauern stehn
Sprachlos und kalt, im Winde
Klirren die Fahnen.*

Hälfte des Lebens.

Mit gelben Birnen hänget
Und voll mit wilden Rosen
Das Land in den See,
Ihr holden Schwäne,
Und trunken von Küssen
Tunkt ihr das Haupt
Ins heilignüchterne Wasser.

Weh mir, wo nehm' ich, wenn
Es Winter ist, die Blumen, und wo
Den Sonnenschein,
Und Schatten der Erde?
Die Mauern stehn
Sprachlos und kalt, im Winde
Klirren die Fahnen.

A költemény első megjelenése – Taschenbuch für das Jahr 1805. (Zsebkönyv az 1805-ös esztendőre)